

PANO 4

Od konkretne poezije do ohojevskega performansa

V jedru slovenske neoavantgarde je bila umetniška skupina OHO, katere prvi manifest je iz decembra 1966. Novo gibanje je prvi vrhunec doživelo v povezavi s študentskimi protesti okrog leta 1968. Vsrkavalo je različne spodbude, obenem pa so njegovi protagonisti utemeljili tudi dva originalna koncepta, namreč *ludizem* (iz lat. *ludus* – igra) in *reizem* (iz lat. *res* – stvar). Medtem ko so se ohojevci vse bolj usmerjali v *konceptualno* umetnost in *performans*, se je zlasti na literarnem področju močno razmahnila poetika *konkretizma*: s konkretno in tipografsko poezijo so poleg pionirja Francija Zagoričnika (1933–1997) eksperimentirali številni pesniki.

Fotografije: manifest ter artefakti in performansi skupine OHO

Z dovoljenjem Muzeja novejše zgodovine

PANO 5

Eksperimenti v pripovedništvu, dramatiki in gledališču

Novostim in eksperimentiranju v modernističnem pripovedništvu so bili najbolj naklonjeni mlajši pisci, Rudi Šeligo (*Triptih Agate Schwarzkobler*, 1968), Dimitrij Rupel (*Na pol poti do obzorja*, 1968), Braco Rotar (*Moloh*, 1968), Mate Dolenc (*Menjalnica*, 1970), Dušan Jovanović (*Don Juan na psu*, 1969) in zlasti Marko Švabić (*Sonce sonce sonce*, 1972). Radikalnejši odmik od meščanske drame in akademske dramaturgije v smer ludizma se je začel 1963 z igrama *Predstave ne bo* in *Norci* Dušana Jovanovića. Jovanović je ena osrednjih osebnosti kontroverznega Gledališča Pupilije Ferkeverk. Leta 1970 je bilo ustanovljeno še Eksperimentalno gledališče Glej, pozneje pa pod vodstvom Lada Kralja in Iva Svetine še gledališče Pekarna (1971–1978).

Fotografije: kratka proza Marka Švabića, igra Dušana Jovanovića, predstava Gledališča Pupilije Ferkeverk

- **Vitrine** prikazujejo neoavantgardistične zbornike, pesniške zbirke, reistično prozo in eksperimentalno gledališče.

Otvoritev: 7. november 2019, ob 11. uri

Pripravi: ZRC SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

Avtorji: Marjan Dovič, Andraž Jež, Marko Juvan, Alenka Koron

Prevodi v angleščino: Mojca Šorli

Oblikovanje: Boštjan Pavletič, Rostfrei, vizualna produkcija

Sodelujoče ustanove: Moderna galerija Ljubljana (fotografije o skupini OHO), Muzej novejše zgodovine (fotografije Edija Šelhaus in Toneta Stojka o slovenskem študentskem gibanju), Slovenski gledališki inštitut (fotografije z gledaliških predstav), Slovenska knjižnica (tiskovine)

68

Zadnja sezona modernizma: maj '68 v literaturi in teoriji

Spremljevalna razstava ob mednarodni konferenci »Od maja 1968 do novembra 1989: transformacije sveta, literature in teorije«

Atrij ZRC SAZU, Ljubljana

7. do 30. november 2019

68/89

transformacije sveta,
literature in teorije

PANO 1

1968: poskus svetovne revolucije

Pariški maj 1968 je emblem študentsko-delavskega upora, policentričnega in anaroidnega poskusa svetovne revolucije v »dolgem letu 1968« (ok. 1965–1975). Ideali revolte so bili socialna enakost, svoboda, neposredna demokracija, mednarodni mir, rasna, etnična in družbenospolna enakopravnost, uveljavitev mlade generacije ter konec imperializma. Ko je bila hladna vojna na vrhuncu, se je globalno gibanje študentskih množic zunaj okvirov institucionalizirane politike zavzemalo za popolno transformacijo kapitalizma in realnega socializma.

Fotografije: študentske demonstracije leta 1968 v Parizu, Zahodnem Berlinu, Mexico Cityju in Beogradu; zasedba tovarne v Franciji l. 1968; predavalnica v Univerzi v Lyonu; sovjetska intervencija proti »praški pomladi« 1968; zasedba Filozofske fakultete v Ljubljani maja 1971

Literatura in teorija: bližina revolucije in prenova modernizma

V skladu z Andersonovim pojmovanjem modernizma kot pojava v imaginacijski bližini družbene revolucije je eksperimentalno literaturo, nastalo v »dolgem letu 1968«, upravičeno imenovati »zadnja sezona modernizma«.

Fotografije: Situacionistični grafit; naslovnica revije Tel Quel, poletje 1968 (tema revolucije)

V teh letih je slovenski modernizem, umeščen v jugoslovansko medliterarno skupnost, zaradi svoje vmesne obrobnosti (med Zahodom in Vzhodom) ustvaril globalno inovativne politične preplete teorije z eksperimentalno literaturo (skupina OHO, ljubljanska materialistična semiotika).

Fotografije: Problemi – Katalog 1968 (teorija Rastka Močnika in poezija Vojina Kovača – Chubbyja)

PANO 2

Slovenija 1968–1971: tehnokracija s človeškim obrazom in študentski protest

V SFRJ je z gospodarsko reformo leta 1965 nastopil obrat k liberalistični tehnokraciji, ki je sovpadal z generacijsko ločnico. Z uvajanjem tržne ekonomije se je povečalo socialno razslojevanje. Za svežino liberalnih reform so se kazali prvi obrisi kapitalistične tekmovalnosti med posameznimi republikami. V prvi fazi (1968–1969) so bile zahteve ljubljanskega študentskega gibanja socialno-sindikalistične. Oblast jim je delno ugodila. Del študentskih aktivistov pa se je pod vplivom zahodne nove levice radikaliziral ter eksperimentiral z novimi načini politične organiziranosti in življenjskimi praksami. V drugi fazi gibanja (od 1970) so sindikalistično retoriko nadomeščali s provokativnimi političnimi zahtevami in kulturnimi inovacijami. To je pospešilo diferenciacijo gibanja. V letih 1972–1973 je študentsko gibanje polagoma ugasnilo, podobno kakor drugod v svetu.

Fotografije: študentski protesti v Ljubljani leta 1968, 1970, 1971 (tudi zasedba Filozofske fakultete), 1972

PANO 3

Slovenska umetniška neoavantgarda in njene publikacije

Slovenska (neo)avantgardna umetnost se je razcvetela v desetletju 1965–1975, oporo pa sta ji nudili zlasti reviji *Problemi* in *Tribuna*. Prinašali sta obilje (prevodnih) zgledov sodobne teorije in umetnosti in obenem zagotavljali platformo za objavljane umetniške in teoretske produkcije posameznikov in skupin. Čeprav je bila ta produkcija pogosto večmedijska in konceptualna (razstave, hepeningi, performansi), je ostala solidno dokumentirana zlasti v inovativno zasnovanih zbornikih (*Eva, Oho, Katalog, Katalog 2, Pericarežeracirep*) in posameznih knjigah (ohojevske likovno-literarne koprodukcije, zbirka Znamenja). Mlada generacija ustvarjalcev – v njenem jedru je bila skupina OHO – se je zlasti v prvih letih povezala v dokaj enovito gibanje, v katerem so delovali mdr. Tomaž Brejc (1946–), Iztok Geister (1945–), Lado Kralj (1938–), Milenko Matanović (1947–), Rastko Močnik (1944–), David Nez (1949–), Marko Pogačnik (1944–), Tomaž Šalamun (1941–2014), Slavoj Žižek (1949–) in drugi.

Fotografije: študentska revija Tribuna, revija Problemi, neoavantgardistični zborniki

